

پیشگیری از جرایم اقتصادی در سیاست جنایی

دین اسلام

گردآوری و تالیف :

دکتر محمدعلی حیدری

استادیار، دانشگاه آزاد اسلامی

واحد نجف آباد

صدیقه نقره کوب مفیده

دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی

واحد نجف آباد

انتشارات مانی

۱۳۹۸

سرشناسه	:	حیدری، محمدعلی ۱۳۳۹
عنوان و نام پدیدآور	:	پیشگیری از جرایم اقتصادی در سیاست جنایی دین اسلام / گردآوری و تالیف: محمدعلی حیدری، صدیقه نقره کوب مقدم
مشخصات نشر	:	اصفهان : انتشارات مانی ؛ ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	:	۱۳۶ ص
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۱۸۴-۱۶۹-۹
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	کتابنامه : ص ۱۲۸-۱۳۵ : همچنین به صورت زیرنویس
موضوع	:	جرم و جنایت - پیشگیری - جنبه های مذهبی - اسلام
موضوع	:	Crime Prevention-Religious aspects- Islam
موضوع	:	جرم شناسی - جنبه های مذهبی - اسلام
موضوع	:	Criminology-Religious aspects-Islam
موضوع	:	انحراف اجتماعی - جنبه های مذهبی - اسلام
موضوع	:	Deviant behavior-Religious aspects-Islam
شناسه افزوده	:	نقره کوب مقدم ، صدیقه ، ۱۳۵۶
رده بندی کنگره	:	۹۷۸ / ۶۰۰ / ۱۸۴ / ۱۶۹ / ۹
رده بندی دیویی	:	۲۹۷ / ۴۸۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۹۶ / ۶۸

اصفهان : صدای پستی : ۳۹۷-۸۱۶۴۵

تلفن: ۰۳۱-۳۶۶۱۸۵۹

Maniipub@yahoo.com



نام کتاب : پیشگیری از جرایم اقتصادی در سیاست جنایی دین اسلام

نویسنده : دکتر محمدعلی حیدری، صدیقه نقره کوب مقدم

ناشر : انتشارات مانی .

نوبت چاپ : اول . ۱۳۹۸

تیراژ : ۱۰۰۰ نسخه

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۸۴-۱۶۹-۹

قیمت : ۱۹۰۰۰ تومان

فهرست مطالب:

۱۳.....	فصل اول: کلیات و مفاهیم
۱۳.....	تاریخچه
۱۶.....	مفاهیم
۱۶.....	تعریف دین
۱۷.....	تعریف اصطلاحات دین
۱۷.....	تعریف سیاست
۱۷.....	تعریف اصطلاحی سیاست
۲۰.....	تعریف اصطلاحی جنایی
۲۱.....	تعریف سیاست جنایی
۲۳.....	تعریف پیشگیری از جرم
۲۵.....	تعریف پیشگیری وضعی
۲۶.....	تعریف پیشگیری اجتماعی یا رشد مدار
۲۹.....	فصل دوم: تحول جرم شناسی و سیاست جنایی
۲۹.....	گفتار اول: بررسی تحولات
۳۲.....	حوزه و گستره دین
۳۴.....	گفتار دوم: خاستگاه تاریخی سیاست جنایی
۳۶.....	گفتار سوم: متولیان سیاست جنایی
۳۷.....	۱. مجلس

۴۰	۲. قوه قضاییه
۴۲	۳. قوه مجریه
۴۴	۴. پلیس
۴۵	۵. نهادهای مدنی
۴۸	گفتار چهارم: پدیده مجرمانه
۴۸	۱. جرم
۴۹	۱. خلاف
۵۱	فصل دوم: ساخت جرایم اقتصادی
۵۱	مقدمه:
۵۲	۱. اهمیت مبرزه با جرایم اقتصادی:
۵۳	۲. مصادیق جرایم اقتصادی:
۵۵	۳. تفاوت جرایم اقتصادی با سایر جرایم مشابه:
۵۵	۴. مفاسد اقتصادی:
۵۶	۵. مظاهر و مصادیق فساد
۷۱	فصل چهارم
۷۱	پیشگیری از جرم و موضوع سیاست جنایی اسلام
۷۱	گفتار اول: خاستگاه تاریخی پیشگیری از جرم
۷۴	گفتار دوم: انواع مدل‌های پیشگیری از وقوع جرم
۷۴	الف) پیشگیری اجتماعی یا رشد مدار
۷۸	ب) پیشگیری اولیه، ثانویه و نوع سوم
۷۹	زیر بنای تقسیم پیشگیری به اولیه، ثانویه و نوع سوم

- گفتار سوم: استفاده از گونه‌های مختلف پیشگیری از وقوع جرم ۸۰
- گفتار چهارم: بررسی سیاست جنایی پیشگیرانه در پرتو مکتب اسلام ۸۲
- گفتار پنجم: کارکردهای سیاست جنایی اسلام در مقوله پیشگیری از جرم ۹۳
- گفتار ششم: شیوه‌های اسلام در پیشگیری و کاهش بزهکاری ۱۰۲
- گفتار هفتم: توسعه روشهای پیشگیری اجتماعی در اسلام ۱۱۴
- فصل پنجم: پیشگیری از جرایم اقتصادی و راهکارها ۱۲۱
- مقدمه ۱۲۱
- گفتار اول: پیشگیری از جرایم اقتصادی در نهادها و شرکتهای ۱۲۲
- گفتار دوم: مقابله با جرایم اقتصادی در سطح ملی ۱۲۳
- گفتار سوم: مقابله با جرایم اقتصادی در سطح بین‌المللی ۱۲۵
- گفتار چهارم: راه‌های پیشگیری از جرایم اقتصادی ۱۲۶
- فهرست منابع ۱۲۸

پیشگفتار:

از مهمترین اهداف سیاست جنایی مؤثر «پیشگیری» از وقوع جرم است. «منظور از پیشگیری هر گونه فعالیت سیاست جنایی است که هدف انحصاری یا جزئی آن، محدود ساختن امکان پیشامد مجموعه اعمال جنایی از راه ممکن ساختن یا دشوار نمودن یا کاهش احتمال وقوع آن است». پیشگیری از جرم یکی از مقوله‌های شایع و حیاتی در جرم‌شناسی در عصر حاضر می‌باشد. اما یکی از مکاتبی که می‌توان پیشگیری از جرم را در آن مد نظر قرارداد مکتب حقوقی اسلام می‌باشد. با توجه به تقسیم‌بندی‌های نوگونی که از پیشگیری از جرم توسط جرم‌شناسان ارائه شده است، می‌توان نمونه‌ای از این نظرات و تقسیم‌بندی‌ها را به وضوح در مکتب حقوقی اسلام مشاهده کرد. بیشتر رویکردهایی که راجع به پیشگیری از جرم در اسلام وجود دارد به پیشگیری از نوع اجتماعی مربوط می‌شود.

پیشگیری اجتماعی یا اصلاحی در مکتب حقوقی اسلام از طریق اعمال اصلاحات فردی و اجتماعی که زیر بنای اصلی و اساسی رویکرد پیشگیری اجتماعی است انجام می‌شود. پیروان این نظر که به پوزیتیویست‌انحقیقی معروف هستند؛ بر این عقیده‌اند که از طریق شناخت علل ارتکاب جرم و به طرف کردن آن‌ها با انجام اصلاحات فردی و اجتماعی مانند درمان بیماری‌ها و نارسایی‌های جسمی و روحی مرتکبین، بالا بردن ارزش‌های اجتماعی و ثبات و وابستگی به آن‌ها، تقویت نهادهای اجتماعی مثل خانواده و مدرسه، توسعه و تعالی فرصت‌های اقتصادی، تحصیلی و تفریحی، مسکن و اینها می‌توان از ایجاد تمایلات مجرمانه در افراد جلوگیری کرد و نهایتاً آن‌ها را از غرق شدن یا کشیده شدن به شیوه‌های مجرمانه نجات داد. افکار این تفکر با تمامی گرایش‌ها در این است که مدعی مبارزه با علت و خشکاندن جرم است. در حقوق اسلام در این رویکرد به رغم وجود زاویه دید کاملاً متفاوت به جرم و مجرمیت، همه جرایم معلول یک سری عوامل شناخته شده فرض شده‌اند. در این دیدگاه، جرم، یک رفتار یا عمل ضد اجتماعی نابهنجار و غیر عادی است و مرتکبین جرایم صرفاً افرادی متفاوت از دیگران معرفی می‌شوند. به این بیان که کلیه جرایم توسط عده‌ای معدود و با خصوصیات و ویژگی‌های شخصی و اجتماعی متفاوت از

دیگران ارتکاب می‌یابد. علاوه بر این ارتکاب جرم توسط این افراد عملی جزئی و اجتناب ناپذیر بوده و جزء از طریق درمان عامل ایجاد کننده جرم قابل پیشگیری نیست، زیرا همه مرتکبین در واقع دارای نوعی اجبار در ارتکاب جرم هستند. به نظر نمی‌رسد که در تحلیل نهایی این شیوه از دیدگاه کیفر شناختی ارمغان آن برای مرتکبین چیزی غیر از زندان و زنجیر هر چند در قالبی موجه مثل بیمارستان و آموزشگاه باشد. همان گونه که از نام این نوع پیشگیری پیداست مجموعه اقدامات و تدابیری است که بر خود فرد تأثیر می‌گذارد و از این طریق خلاءها و ناهنجاری‌های وی را برطرف می‌کند. این تأثیرگذاری از جهاتی صورت می‌گیرد: از یک سو نحوه تربیت و آزرش فرد را در طول رشد به خصوص در دوران کودکی تحت نظر قرار می‌دهد تا از شکل‌گیری خصوصیات مجرمانه در او جلوگیری شود و از سوی دیگر این شکل‌گیری شخصیت در سبب تأخیر آنکه در طول حیات آدمی وجود دارد می‌تواند بر زندگی وی همچنان تأثیر گذارد. به همین دلیل این نوع پیشگیری، پیشگیری رشد مدار و زودرس نامیده می‌شود. عبارت دیگر پیشگیری اجتماعی عبارت است از مجموعه تدابیر و اقداماتی است که به دنبال حذف یا خنثی کردن علل و عوامل تکوین دهنده زمینه ساز جرم می‌باشد. هدف از این پیشگیری سالم سازی جامعه می‌باشد به گونه ای که هم از وقوع جرم اولیه و هم از تکرار جرم جلوگیری کرد. بنابراین شناخت پیشگیری از جرائم اقتصادی در سیاست جنایی اسلام اهمیت زیادی برخوردار است. کتاب حاضر که به بررسی این موضوع مهم پرداخته است، به خطا خانم صدیقه نقره‌کوب مقدم دانشجوی دکتری فقه و مبانی حقوق اسلامی گردآوری شده است. امید آن که این تحقیق گامی باشد که باعث توسعه علمی موضوع مربوطه شود. علاوه بر این از حیث کاربردی نهادهایی که عهده دار پیشگیری از جرم می‌باشند، به طور عملی از آن استفاده کرده و همچنین برای کلیه دستگاه‌های اداری و اجرایی و هم چنین مردم و به خصوص پلیس و قوه قضاییه مورد استفاده قرار گیرد.

در پایان از اساتید محترم آقایان دکتر محمد علی حیدری و دکتر احمد رضا توکلی که مرا در انجام این پژوهش یاری کرده‌اند، خاضعانه قدردانی می‌کنم.